

Zsidók felhasználása propaganda célokra a kommunista Romániában

<https://erdelyikronika.net/2017/06/zsidok-felhasznalasa-propaganda-celokra-a-kommunista-romaniaban>

Írta Olosz Levente

A Román Kommunista Párt az 1950-es évektől igyekezett anyagi hasznot húzni az ország nagyszámú zsidó lakosságából - először előnyös gazdasági befektetésekért, később valutáért bocsátotta áruba zsidó állampolgárait. Míg az üzlet első éveiben 2000 és 6000 dollár között változott egy személy „ára”, addig később, a hetvenes évek végére már 10 ezer dollárt is elkértek egy fiatal diplomásért. Azonban a román zsidóság „hasznosításának” történetében létezett egy másik, ezzel párhuzamosan futó történetszál is. Nevezetesen az az arculatépítés, amelyet Románia az Amerikai Egyesült Államok irányába indított és melynek nyomán a szovjet blokkhoz tartozó ország erőfeszítése az előnyös kereskedelmi feltételek, vagyis a Legkedvezettebb Ország (Most Favored Nation – MFN) státuszának elnyerésére irányult.

A Román Kommunista Párt az 50-es évektől igyekezett Moszkvától leválni és egy „külön utas” politikát folytatni. Mivel sem Gheorghe Gheorghiu-Dej, sem Nicolae Ceaușescu pártfőtitkárok nem voltak képesek megvalósítani függetlenségi politikájukat gazdasági támogatás és kereskedelmi partnerek nélkül, Románia már 1956-ban az Amerikai Egyesült Államok irányába tapogatózott a gazdasági segítségnyújtás igényével. Az új viszonyok között a román kommunista vezetés mindenekelőtt arra törekedett, hogy elnyerje a Legkedvezettebb Ország státuszát az USA-nál. A státusz elnyerésével Románia nagyon előnyös feltételek mellett folytathatott kereskedelmet az USA-val. A státusz csak azoknak az országoknak járt, amelyek tiszteletben tartották lakosságuk emberi jogait és engedték szabadon kivándorolni őket. Minden évben egy kongresszusi bizottság és az elnök felül kellett vizsgálnia, hogy az adott ország megfelel-e a követelményeknek.

Bukarest egy jól felépített hazugsággal (hamis narratívával) igyekezett befolyásolni az USA döntéshozóit. A román vezetés a zsidókat használta fel – mint a nemzetközi közösség által ismert és védeni próbált csoportot – az emberi jogok bemutatása terén végrehajtott pozitív változások demonstrálására. A román propaganda sikeres volt, mivel 1975-től 1988-ig Románia élvezte az MFN státuszt és vele több millió dollár bevételre tett szert.

1956-tól széleskörű gyakorlattá vált a zsidó közösség által élvezett kulturális autonómia és vallási szabadság kihangsúlyozása, s az ellenük alkalmazott hivatalos diszkrimináció vagy az

antiszemitizmus megszüntetésének ismétlése. A retorikában azt hangsúlyozták, hogy minden romániai zsidónak lehetősége van az ország elhagyására. Az MFN státusz elnyerésével a kommunista rezsim igyekezett eloszlatni minden olyan bírálatot, amely a kivándorlás nehézkessége kapcsán fogalmazódott meg. Hivatkoztak a kivándorlási procedúra hosszúságára, sikeresen megindokolták, hogy miért vesz igénybe egy évet a kivándorlás előkészítése, vagy rámutattak a kivándorlásra nem hajlandó előregedett zsidó lakosságra – így próbálva igazolni a kivándorlók alacsony számát. Továbbá, tagadtak minden olyan értesülést, ami azt állította, hogy a kivándorlók elvesztik állásukat vagy diákstátuszukat.

A román narratívában az antiszemitizmus megítélését a teljes tagadás jellemezte, kombinálva egyes kirívó esetek elbagatellizálásával. A Román Kommunista Párt hivatalos álláspontja szerint a Román Népköztársaságban a faji kérdés felszámolásra került, ezért antiszemita manifesztációk sem fordulhatnak elő. Ezt a nézetet a román propagandagépezet folyamatosan igyekezett az Amerikai Egyesült Államok tudomására hozni. Az 1980-as évektől azonban a – kommunisták által tolerált – zsidóellenes megnyilvánulások olyan mértéket öltöttek, hogy a tagadás gyakorlata vállalhatatlanná vált, rákényszerítve a román hatalmat a reagálásra. Így a hivatalos román verzióban az antiszemita incidensek mindinkább marginális esetekként, elbagatellizálva és eltérő indok szerepeltetésével jelentek meg, amelyek ellen a hatalom határozottan fellép. Így egy zsinagóga felgyújtását, a zsinagóga balul elsült kirablásával magyarázták, vagy Corneliu Vadim Tudor nyílt antiszemita verseire jelentéktelen mozzanatként hivatkoztak, amelyet a hatóságok amúgy is megtorolnak.

A romániai zsidók és a független szervezetek újságíróinak beszámolóí azonban a román kommunista rezsim narratívájával ellentétes politikai és társadalmi folyamatokról árulkodnak. Ebből a narratívából is kitűnik, hogy az 50-es évek közepén beköszöntött egy relatív olvadás a román rezsimnek a zsidókkal szembeni politikájában, amely főleg bebörtönzött cionisták kiengedésében nyilvánult meg. Azonban ez az enyhülés nem tartott sokáig. Az egyéni beszámolók szerint az évtized végére újabb letartoztatási hullám vette kezdetét. Emellett, a jelentések párttisztogatásokról, nehéz gazdasági helyzetbe került közösségről, diszkriminációról és gyakran elszabaduló antiszemita érzületekről tettek említést. Ezek az intézkedések elsősorban az intenzív kivándorlás-ellenes kampány részeként léptek érvénybe.

A kivándorlás tekintetében hasonló álláspontok fogalmazódtak meg. A beszámolók több éves várakozási időről, zsarolásokról, a kivándorlók letartoztatásáról és más, a kivándorlók elleni fellépésekről tájékoztattak. A beszámolók tartalma 1975 után sem változott, és jelentések sorozata érkezett olyan eseményekről, amelyek szöges ellentétben álltak a kivándorlás szabadságáról értekező román retorikával.

Továbbra is érvényben maradt tehát a kivándorlást korlátozó és kisebbségeket elnyomó politika. Annak érdekében, hogy mégis fenntartsák a látszatot, elküldték Moses Rosent, Románia főrabiját, hogy ő győzze meg az USA vezetőit. Rosen az 1970-es évektől kezdődően gyakran az Egyesült Államokba utazik, és ott fejt ki gondolatait a romániai zsidóság „széleskörű jogairól”, „pozitív diszkriminációjáról” és a „szabad kivándorlásáról”. Rosen mindent elkövetett, hogy bizonyítsa, a román kormány megfelel a kikötéseknek, tiszteletben tartja az emberi jogokat, a zsidó kisebbségnek nagyfokú vallási és kulturális autonómiát biztosít, de legfőképpen engedélyezi a zsidók kivándorlását. Részt vett amerikai zsidó szervezetek rendezvényein, MFN kongresszusi meghallgatásokon, találkozott amerikai politikusokkal vagy befolyásos zsidó személyekkel. Ilyen alkalmakkor többször kifejtette az MFN státusz megadásának fontosságát a román zsidóságra nézve, azzal érvelve, hogy az MFN státusz a román gazdaság erősítésével közvetlenül a romániai zsidóságot támogatja, és a státusz elősegíti a kivándorlásukat is.

Az MFN státusz megadása után a kritikák évről évre sűrűsödtek, mivel Ceaușescu nem volt hajlandó a zsidókkal szembeni politikáján változtatni. Így Rosen számára egyre kínosabbá és problematikusabbá vált kiállni a román érdekek mellett, például 1983-ban, amikor az RKP vezetősége oktatási adóval akarta súlytani a kivándorlókat. Rosen ebben az esetben igyekezett meggyőzni a nyugati közvéleményt, hogy az adó nem, vagy csak elenyésző arányban fogja érinteni a zsidó kisebbséget. Emellett Ceaușescu megszarolta a nyugati zsidó szervezeteket és Izraelt azzal, hogy ha nem támogatják az MFN státusz megadását Románia számára, akkor leállítja a zsidók kivándorlását, a már kifizetett valuta ellenére is.

A román rezsim legfontosabb ütőkártyája minden bizonnyal saját zsidó lakossága volt, amelyet túszként tartott fogva és használt a kereskedelmi státusz megszerzése folyamatában. Ceaușescu felgyorsította a kivándorlást a hosszabbítást fontoló döntés előtt és közben, illetve amikor Románia a Kongresszus vizsgálatának célkeresztjébe került, majd a hosszabbítás megadása után visszaállította „normális” sebességre. Emellett mindig fenntartotta annak lehetőségét, hogy teljesen beszüntesse a kivándorlást, ami Washington számára azt jelentette volna, hogy romba döntené a kivándorlás és a zsidók bánásmódja terén megvalósított „sikereket”.

Románia szinte minden évben a fenyegetéssel találta szembe magát, hogy visszavonják MFN státuszát, ha nem változtat az emberi jogok kezelésének gyakorlatán és a zsidó kivándorláson. Azonban a Ceaușescu-rezsim hozzáállásban nemhogy javulás, de visszafejlődés mutatható ki ezen a téren, amelyet az amerikai kongresszusi képviselők és nyugati emberjogi szervezetek is érzékeltek. Annak érdekében, hogy a fokozódó kritikák ellenére mégis elnyerjék és megőrizzék a státuszt, a Ceaușescu rezsim a propagandagépezetet használta fel, így Moses Rosent, Izraelt és az amerikai zsidó szervezeteket.

